EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOON (EL) 2020/1915,

14. mai 2020,

tähelepanekutega, mis on ITERi ja tuumasünteesienergeetika arendamise Euroopa ühisettevõtte 2018. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmist käsitleva otsuse lahutamatu osa

EUROOPA PARLAMENT,

— võttes arvesse oma otsust ITERi ja tuumasünteesienergeetika arendamise Euroopa ühisettevõtte 2018. aasta eelarve täitmisele heakskiidu andmise kohta,

— võttes arvesse kodukorra artiklit 100 ja V lisa,

— võttes arvesse eelarvekontrollikomisjoni raportit (A9-0049/2020),

A. arvestades, et ITERi ja tuumasünteesienergeetika arendamise Euroopa ühisettevõte (edaspidi „ühisettevõte“) loodi 2007. aasta märtsis nõukogu otsusega 2007/198/Euratom ([1]) 35 aasta pikkuseks perioodiks;

B. arvestades, et ühisettevõtte liikmeteks on Euratom, mida esindab komisjon, Euratomi liikmesriigid ja kolmandad riigid, kes on sõlminud Euratomiga koostöölepingu juhitava termotuumasünteesi alal;

C. arvestades, et ühisettevõtte eesmärk on anda liidu panus ITERi rahvusvahelisse termotuumaenergeetika projekti, rakendada Euratomi ja Jaapani vahelist laiemat lähenemisviisi ning valmistada ette termotuumasünteesi näidisreaktori ehitamine;

D. arvestades, et ühisettevõte alustas iseseisvat tööd 2008. aasta märtsis;

Üldine teave

1. võtab teadmiseks, et kontrollikoja aruandes ühisettevõtte 2018. aasta raamatupidamise aastaaruande kohta (edaspidi „kontrollikoja aruanne“) leitakse, et raamatupidamise aastaaruanne annab ühisettevõtte finantsolukorrast 31. detsembri 2018. aasta seisuga ning toimingute tulemustest, rahavoogudest ja netovara muutustest sel kuupäeval lõppenud aastal kõigis olulistes aspektides õiglase pildi ning on kooskõlas ühisettevõtte finantsmääruse ja komisjoni peaarvepidaja vastu võetud raamatupidamiseeskirjadega;

2. võtab teadmiseks asjaolu, et ühisettevõtte 2018. aasta raamatupidamise aastaaruande aluseks olevad tehingud on kõigis olulistes aspektides seaduslikud ja korrektsed;

3. juhib tähelepanu asjaolule, et ühisettevõtte ümberarvutuste kohaselt on tema panus projekti ehitusetapis 12 000 000 000 eurot, mis tähendab kasvu võrreldes 6 600 000 000 euroga, mille nõukogu kiitis heaks 2010. aastal; märgib, et see summa ei hõlma ettenägematuid kulusid, ehkki komisjoni hinnangul oleks ajakava jaoks asjakohane kokku leppida 24-kuuline ning eelarve jaoks 10–20 % suurune puhver;

4. märgib, et 2016. aasta novembris kiitis ITERi organisatsiooni nõukogu (edaspidi „ITERi nõukogu“) heaks ITERi uue projektikirjelduse; märgib, et ITERi uues projektikirjelduses prognoositakse esimese plasma saavutamist ja kasutusetapi algust 2025. aastaks ja ehitusetapi lõpuleviimist 2035. aastaks, kuid märgib samas, et eelmises, 2010. aasta projektikirjelduses prognoositi ehitusetapi lõpuleviimist 2020. aastaks; märgib siiski, et uut projektikirjeldust käsitletakse kõige varasema võimaliku tehniliselt saavutatava tähtajana;

5. märgib, et 2017. aasta teavitas Ühendkuningriik nõukogu oma otsusest Euroopa Liidust ja Euratomist välja astuda; märgib murelikult, et see võib mõjutada ühisettevõtte ja ITERi projekti tegevust pärast 2020. aastat;

([1]) Nõukogu 27. märtsi 2007. aasta otsus 2007/198/Euratom, millega luuakse ITERi ja tuumasünteesienergeetika arendamise Euroopa ühisettevõte ning antakse sellele eelised (ELT L 90, 30.3.2007, lk 58).

6. väljendab heameelt asjaolu üle, et 2018. aasta aprillis volitas nõukogu komisjoni kiitma Euratomi nimel heaks ITERi uue projektikirjelduse ning kinnitas lubadust teha vahendid kättesaadavaks järgmise mitmeaastase finantsraamistiku piires, ilma et see piiraks edasisi mitmeaastase finantsraamistiku üle peetavaid läbirääkimisi, millega määratakse kindlaks tulevase rahastamise üksikasjad ([2]);

7. toonitab asjaolu, et lisaks ehitusetapile peab ühisettevõte pärast 2035. aastat panustama ka ITERi kasutusetappi ning sellele järgnevatesse deaktiveerimise ja dekomisjoneerimise etappidesse; võtab teadmiseks asjaolu, et panus deaktiveerimise ja dekomisjoneerimise etappidesse on hinnanguliselt vastavalt 95 540 000 eurot ja 180 200 000 eurot; märgib, et ITERi projekt kestab kuni 2042. aastani, mil ITERi leping lõpeb, ning liit jätkab selle ajani ITERi kulude katmist; märgib, et need lisakulud hõlmavad viimast aastast rahalist toetust kasutusetapiks ja dekomisjoneerimise etapiks ning kõiki deaktiveerimise etapi kulusid;

8. märgib, et jätkuvalt püsib oht, et projekti elluviimise maksumus võib suureneda ja selle lõpuleviimine praeguse heakskiidetud projektikirjeldusega võrreldes veelgi edasi lükkuda, kuigi on võetud positiivseid meetmeid, et parandada ühisettevõtte poolt projekti ehitusetappi antava panuse haldamist ja kontrolli; kutsub ühisettevõtet üles mitte ületama praeguses heakskiidetud projektikirjelduses ette nähtud projekti kogukulusid;

9. märgib, et edukate liidu rahastatavate projektide puhul on väga tähtis tõhusalt teavet vahetada; peab oluliseks suurendada ühisettevõtte saavutuste nähtavust ning levitada teavet selle lisaväärtuse kohta; kutsub ühisettevõtet üles järgima ennetavat kommunikatsioonipoliitikat, s.o levitama oma teadusuuringute tulemusi üldsuse hulgas, näiteks sotsiaalmeedia või muude meediakanalite kaudu, et üldsus teaks liidu toetuse mõjust, eriti mõjust turuleviimisele rohkem;

10. palub kontrollikojal hinnata mitterahalise osaluse arvutamise ja hindamise metoodika korrektsust ja usaldusväärsust;

Eelarve haldamine ja finantsjuhtimine

11. märgib, et ühisettevõtte 2018. aasta lõplik, täitmiseks kasutada olnud eelarve sisaldas 706 230 231 euro suuruses summas kulukohustuste assigneeringuid ja 847 366 988 euro suuruses summas maksete assigneeringuid; märgib, et kulukohustuste ja maksete assigneeringute kasutusmäärad olid vastavalt 98,4 % ja 96,1 % (2017. aastal 99,9 % ja 96,3 %);

12. märgib, et puuduste tõttu 2017. aasta eelarve planeerimises ületasid 2017. aastal ja 2018. aastal vajaminevad maksete assigneeringud esialgses eelarves ettenähtud maksete assigneeringuid; märgib, et ühisettevõttel oli vaja täiendavaid maksete assigneeringuid summas 160 700 000 eurot, mis ületas esialgset eelarvet 25 %; võtab teadmiseks ühisettevõtte vastuse, mille kohaselt ühisettevõte on tänulik Euratomile täiendava panuse eest 2018. aasta eelarvesse ning soovib märkida, et maksete assigneeringute puudumisel ei oleks olnud mingit mõju ning sellega ei oleks kaasnenud mingit riski, sest 137 000 000 eurot maksti ITERi organisatsioonile ettemaksena 2019. aasta rahalisest panusest; märgib, et maksete prognoosimise süsteemi on täielikult muudetud ja see on integreeritud uude finantsjuhtimisvahendisse, ning et see, koos uue organisatsioonilise struktuuriga, tagab eelarve nõuetekohase planeerimise, mida on juba kasutatud 2019. aasta eelarve tulude kindlaksmääramiseks;

13. väljendab heameelt asjaolu üle, et kulukohustuste assigneeringutest summas 706 200 000 eurot kasutati peaaegu 98,4 % otseste individuaalsete kulukohustuste kaudu (2017. aastal oli see 96,5 %);

14. märgib, et 2018. aasta eelarve ülejääk oli 1 316 734 eurot (2017. aastal oli see 17 236 192 eurot);

([2]) Euroopa Liidu Nõukogu, 7881/18, vastu võetud 12. aprillil 2018.

15. märgib, et 2018. aastal tegi ühisettevõte korrigeeriva makse, millega kanti halduseelarvest tegevuseelarvesse üle 1 000 000 euro ulatuses heakskiidetud ja kontrollitud makseid, mis olid seotud töötajate ametireiside kuludega; märgib siiski, et korrigeeriva makse puhul ei järgitud eelarve sihtotstarbelisuse põhimõtet; võtab teadmiseks ühisettevõtte vastuse, milles ollakse arvamusel, et korrigeeriv makse, mis tehti kogu summa ulatuses ja eelarvepunkte eristamata, ei olnud läbipaistvuse tajutava puudumise tõttu kulude ülekandeks optimaalne vahend; loodab siiski, et kontrollikoda kinnitab oma 2019. aasta aruandes edusamme, mida ühisettevõtte kaubandusosakond 2019. aastal tegi;

16. märgib, et 2018. aastal saavutas ühisettevõte kuus ITERi nõukogu ja juhatuse poolt kõnealuseks aastaks seatud vaheeesmärki, mille kavandatud tulemuslikkuse näitaja oli 93 % (võrreldes 91 %ga 2017. aastal, 70 %ga 2016. aastal ja 75 %ga 2015. aastal); võtab samuti teadmiseks ITERi organisatsiooni 2018. aasta detsembri teadaande, milles kinnitati, et 60 % esimese plasma (2025) kavandatud ehitustöödest (võrreldes 50 %ga 2017. aastal) on lõpule viidud;

Tulemuslikkus

17. märgib kontrollikoja aruande põhjal, et direktori otsus viia äsja tööle võetud kõrgema astme juhi töökoht Barcelonast üle Cadarache'i ei olnud dokumentaalselt piisavalt põhjendatud, mis õigustaks erinevast paranduskoefitsiendist tulenevaid täiendavaid palgakulusid; väljendab heameelt asjaolu üle, et ühisettevõte tunnistab oma vastuses, et asukoha muutus ei olnud piisavalt dokumenteeritud, kuna see oli ametisse nimetava asutuse pädevuses; märgib, et ühisettevõttel oli raskusi poloidaalvälja mähiste (PF-juhtide) projektiga, mis nõudis kõrgema astme juhi tähelepanu; märgib, et seetõttu otsustas direktor paluda kandidaadil alustada kohe tööd Cadarache'is, et tal oleks võimalik PF-juhtide kriisile täielikult keskenduda;

18. märgib rahuloluga, et ühisettevõte on ajutise töörühma ettepaneku põhjal rakendanud ITERi krediidisüsteemi asemel teenitud väärtuse süsteemi (EVM-süsteem), et jälgida projekti edenemist, ja selle tulemusi esitatakse nüüd korrapäraselt;

19. võtab teadmiseks ITERi ehitamisel tehtud edusammud seoses tokamaki süvendit ümbritseva ülisuure biovarjestuse valmimisega ja tokamaki kompleksi esimeste komponentide paigaldamisega;

Huvide konfliktide ennetamine ja ohjamine ning läbipaistvus

20. märgib, et 2017. aastal jätkas ühisettevõtte juhatus pettusevastase strateegia riigihangete osa rakendamist; märgib, et ühisettevõte võttis oma hankepettuse riskinäitajate kogumi põhjal kasutusele kontrollnimekirja, nimelt ohumärgid, mida peetakse pettusevastase IT-vahendi väljatöötamise eeltingimuseks, ning need töötati välja asutusesiseselt; võtab teadmiseks, et pettustevastase võitluse ja eetikaametnik jätkas ühisettevõtte pettustevastase strateegia elluviimise koordineerimist tihedas koostöös kõigi asjaomaste üksustega, ning märgib rahuloluga, et alates 2018. aasta lõpust jätkab töörühm pettustevastase strateegia väljatöötamist;

Töötajad ja töölevõtmine

21. märgib, et kontrollikoda tuvastas olulisi puudusi juhtivtöötajate värbamisel; võtab teadmiseks asjaolu, et ühisettevõte märgib oma vastuses, et pärast kontrollikoja järeldust ja kuus sigma metoodika kasutamist täiustuste analüüsimiseks, kindlakstegemiseks ja rakendamiseks suurendas ühisettevõte oma valikuprotsessi usaldusväärsust ning võttis ka täiendavaid meetmeid; palub ühisettevõttel vältida tulevikus eeskirjade rikkumisi ja puudusi;

22. märgib, et 2018. aasta lõpus oli ühisettevõtte ametikohtade loetelus 162 naist ja 284 meest, kusjuures viiest töötajate kategooriast kolmes töötasid enamikel ametikohtadel mehed, samas kui üle 50 % assistendi ametikohtadel töötavatest liidu lepingulistest töötajatest ja ametnikest olid naised; märgib lisaks, et ühisettevõtte töötajate hulgas olid esindatud 22 liikmesriigi kodanikud, kusjuures enamik töötajaid oli pärit kolmest liikmesriigist ja veel neli töötajat igaüks ühest neljast muust liikmesriigist; nõuab tungivalt, et ühisettevõte püüaks saavutada paremini tasakaalustatud geograafilise esindatuse, tunnistades samas, et see sõltub vabadele töökohtadele kandideerijatest ja osalemiskutsetele vastajatest;

Sisekontroll

23. märgib, et ühisettevõte ei ole järjepidevalt kontrollinud kõrgema juhtkonna huvide deklaratsioone; märgib rahuloluga, et ühisettevõte on kooskõlas ühisettevõtte huvide konflikti käsitlevate eeskirjade artikliga 13 välja töötanud ja kasutusele võtnud mõned dokumendid, mis käsitlevad kõigi juhtide huvide ülddeklaratsiooni haldamist; märgib lisaks, et 2019. aasta jaanuaris korraldas eetikaametnik sel teemal esitluse kõigile juhtidele;

24. märgib, et Üldkohus tegi 25. jaanuaril 2018. aastal otsuse, millega tühistas valikumenetluse tulemused, sealhulgas valikumenetluse nimekirjades olevate konkursi edukalt läbinud kandidaatide ametisse nimetamise otsused; märgib, et kuigi kohtujurist toetas oma 29. jaanuari 2019. aasta arvamuses ühisettevõtte poolt Euroopa Liidu Kohtule (Euroopa Kohus) 2018. aasta aprillis esitatud apellatsioonkaebust ja tegi Euroopa Kohtule ettepaneku tühistada Üldkohtu otsuse see osa, millega tühistati konkursi edukalt läbinud kandidaatide ametisse nimetamise otsused, kuid mitte reservnimekirja puudutav osa, kinnitas Euroopa Kohus Üldkohtu otsust ([3]); palub ühisettevõttel järgida valikumenetluse eeskirju, et vältida tulevikus kohtuvaidlusi;

25. märgib, et sisemistes kommunikatsioonistrateegiates esinevad puudused ei taganud organisatsioonis asjakohase teabe levitamist dekomisjoneerimise etapi hinnanguliste kulude kohta ning seetõttu ei sisaldanud ühisettevõtte eelnevate aastate raamatupidamisaruanded eraldist sellise kohustuse kohta, mis on hinnanguliselt 85 200 000 eurot; väljendab siiski heameelt ühisettevõtte vastuse üle, et puuduste kõrvaldamiseks on juba võetud kaks meedet, kõrgem juhtkond edastab peaarvepidajale kogu asjakohase teabe ja 2019. aasta mais ajakohastati sisemenetlust „PM-76 raamatupidamise aastaaruanne – eelarveaasta avamine/lõpetamine“;

Põhitegevusega seotud hanked ja toetused

26. märgib, et 2018. aastal algatati 55 põhitegevusega seotud hankemenetlust ja allkirjastati 69 põhitegevusega seotud hankelepingut, algatati üks toetuste andmise menetlus ja allkirjastati kaks toetuslepingut.

([3]) Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 8. mai 2019, ITERi ja tuumasünteesienergeetika arendamise Euroopa ühisettevõte *vs.* Yosu Galocha, C-243/18 P, ECLI:EU:C:2019:378.